

Divan Şiirinde Ülke ve Millet Adlarının Çağrışım Ögesi Olarak Kullanılması: Leh Örneği

Using Country and Nationality Names as Associative Elements in Divan Poetry: the “Leh” Sample

Sedat Kardeş,

Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Muş, Türkiye

sedat_kardas@hotmail.com

Özet

Osmanlı Devleti'nin üç kıtada geniş topraklara sahip olması yanında dünyadaki diğer ülkelerle geliştirdiği ilişkileri sebebiyle şairler birçok ülke, kavim, millet, deniz, nehir, şehir, belde ve köy gibi coğrafi unsurlardan da söz ederler.

Söz konusu coğrafi unsurlardan biri de, tarihte Polonya ülkesi ve Polonya halkı için kullanılan Leh kavramıdır. Divan şiirinde, Leh ismi, hem millet hem de belli bir coğrafyayı çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. Millet ismi kastedildiğinde Leh, ülke adı kastedildiğinde ise Leh memleketi, Leh diyarı, Leh mülkü gibi tamlamalar kullanılmıştır. Dolayısıyla Leh deyince hem Polonya halkı hem de Polonya ülkesi anlaşılmaktadır. Divan şairleri, Leh kavramını daha çok Lehistan seferi dolayısıyla şiirlerinde işlemişlerdir. Bu çalışmada, divan şiirinde Leh kavramının, hem millet hem de coğrafi bir yer adını çağrıştıracak şekilde kullanılmasına örnek teşkil eden beyitler üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler

Divan şiiri, Coğrafya, Leh, Lehistan, Polonya.

Abstract

Because of the relations of the Ottoman Empire with the other countries in the world as well as having large territories in three continents, poets talked about geographic elements such as many countries, tribes, nations, seas, rivers, cities, towns and villages.

One of the geographical elements in question is the concept “Leh”, which is used to mean both Poland and Polish people. In Divan poetry, the name “Leh” was used to evoke the name of both the country and the nation. “Leh” was used as the name of the people and for the country it was used in phrases such as “Leh memleketi” (Polish hometown), “Leh diyarı” (the Land of Polish people) and “Leh mülkü” (Polish property). Therefore, the word “Leh” is understood as both Polish people and Poland. Divan poets used this concept in their works especially due to the expedition to “Lehistan” (Poland). In this study, we focused on the couplets where the concept of Leh was used in a way evoking the name of both the nation and the country.

Keywords

Divan poetry, Geography, Leh, Lehistan, Poland.

Giriş

Toplumların sosyal, siyasî, ekonomik hayatını, gelişme ve değişmelerini nesilden nesile aktaran önemli kaynaklardan biri olan edebiyat içinde bulunduğu tarihî şartlarla yakından ilgilidir. Bir milletin edebiyatını anlamak, zihniyetini kavrayabilmek için tarihindeki evreleri, gelenek ve göreneklerini bilmek gerekir. Tarihin içinde geliştiği mekân ise coğrafyadır (Kefeli, 2009, s. 428).

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

Coğrafya, en az tarih kadar milletlerin hayatında ve mukadderatında rol oynamıştır. Tarih için elbette ki bir coğrafyaya ihtiyaç vardır. Coğrafya olmadan bir tarih düşünülemez. Edebiyat ise bir tarih ve coğrafya içinde vuku bulur. Bu nedenledir ki tarihin yanı sıra edebiyatı iyi anlamının bir yolu da coğrafyanın içinden geçmektedir (Aktaş, 2012, s. 3). Toprak ve iklim şartları ile sosyal realiteyi şekillendiren coğrafya insanların duyuş tarzı, dünya görüşü, yaşama biçimi üzerinde etkili olurken sunduğu olanaklarla geleceği de yönlendirir (Kefeli, 2009, s. 424).

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren giderek pek çok ulusun bir arada yaşadığı bir yapıya dönüşmüştür. Devletler arasında kurulan siyasi ilişkilerin yanı sıra toplumlar arasında gelişen kültürel münasebetler de bir ulusun diğerleri hakkında olumlu ve olumsuz birtakım yargılar edinmesine yol açmıştır. Bunun yansıması Divan şiirinde de görülmüştür (Kavaklıyazı, 2016, s. 234).

Divan şairlerinin çok çeşitli unsurlardan yararlandıkları benzetme ve hayal dünyası içinde coğrafya önemli bir yer tutar. Genellikle bu coğrafyanın sınırlı bir coğrafya olduğu ve şairin kendi yaşadığı coğrafyayı anlattığı örneklere az rastlandığı, daha çok ortak malzemedeki bulunan coğrafyaya yer verildiği söylenir. Her ne kadar divan şairinin fazla değişmeyen, belirli hayal ve benzetme dünyası olduğu bilirse de bazen şairler farklı arayışlara yönelmiş, ilgi çekici hayal ve benzetme unsurları bulmaya çalışmışlardır (Batislam, 2011, s. 203).

Divan şairinin şiir dünyasında, yer adları, farklı anlamlara ve tasavvurlara kapı açması yönüyle önemli bir yere sahiptir. Yer adlarının tespiti ve şiirlerde nasıl kullanıldığının incelenmesi, Divan şairlerinin ortak şiir malzemesini nasıl kullandıklarını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Divanlar incelendiğinde şairler tarafından yer adlarının kullanımında, iki durum dikkat çeker. Bunlardan ilki, Ka’be, Rum, Çin, Maçin, Hıta, Şam Mısır, Hind, Yemen vs. gibi geleneğin şaire sunduğu, etrafında ortak hayal dünyası oluşmuş olan yer adları; diğeri ise, şairin yaşadığı, gezdiği, gördüğü yerlerdir. Bilhassa geleneğin hazır şekilde sunduğunun dışındaki yer adlarını kullanması, edebiyat tarihi açısından; şairlerin şiir gücü ve muhayyilesinin genişliğini göstermesi bakımından önemli bir yere sahiptir (Turan, 2009, s. 135-136).

Coğrafi mekânlar divanlarda özellikle tarih kıtalarında seferler, fetihler, tayinler dolayısıyla ismen zikredilir. Diğer nazım şekillerinde ise bu isimler yöresel veya meşhur özellikleriyle birlikte dile getirilir. Coğrafi mekânlar kapsamında ülkelere, çoğunlukla kavim ve millet adlarının “diyâr, hıta, iklim, il, illeri, memleket, mülk” gibi kelimelerle tamlama yapılmasıyla işaret edilir (Yeniterzi, 2010, s. 302).

Uluslara dair algılar zamanla ortak hayal dünyasının ürünleri olarak şiirde sanatlı söyleyişlerle ifade edilmiştir. Divan şairleri, millet isimlerini çeşitli mazmun, benzetme ve mecazlarla şiirlerinde malzeme olarak kullanmışlar; özellikle sevgiliye dair güzellik unsurlarını (saç, ben, hat, göz, bakış, kaş vb.) nitelerken bu sanatlı söyleyişlerden istifade etmişlerdir. Millet isimleri edebî eserlerde bazen doğrudan doğruya, benzetme amacı taşımaksızın, kavim adı olarak geçer. Bu kullanımlarda milletlerin olumlu veya olumsuz sıfatlarla birlikte anıldığı görülür. Bazen de şairler, millet adlarını sevgiliyi vasfederken benzetme amacıyla veya bir mazmun olarak kullanırlar (Kavaklıyazı, 2016, s. 234).

Klasik şiirde millet adlarının, farklı çağrışımlarla kullanılarak çeşitli hayallere konu edildiği görülmektedir. Bu adlar kimi zaman benzetme amacı olmaksızın olumlu veya olumsuz nitelemelerle bir milleti karşılarken kimi

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

zaman da milletlerin yaygın bilinen bazı nitelik ve özelliklerinin de etkisiyle mazmun, benzetme veya mecaz unsuru olarak kullanılmıştır (Kavaklıyazı, 2016, s. 233).

Divan edebiyatında coğrafya, mekân-insan bütünleşmesi bağlamında daha çok sevgili ve âşıkla münasebet içinde kullanılır. Coğrafyayı tarihî olaylar ve unsurlar içinde tarihî göndermelerle işleyen şair bazen gerçek bazen de dekoratif bir coğrafyaya yer verir. Böylece coğrafya şairin tevriye, cinas, iham, teşhis, teşbih gibi farklı edebi sanatlarına kaynaklık eden bir çağrışım ögesi olarak da şiirdeki yerini alır (Kaplan, 2016, s. 121).

Şehir şiirleri ve bilâdiyelerin dışında Divan şairleri yer adlarını, geniş bir çağrışım ağı oluşturacak biçimde kullanmışlar, bu arada o yerin tarihi, toplum yapısı, kültürü ve doğal güzelliklerine ilişkin bazı bilgileri doğrudan veya dolaylı yoldan bize ulaştırmışlardır. Yer adlarını çeşitli yönleriyle tanımlarken geçmişe ait kültürel değerler ve günlük yaşamla ilgili önemli ipuçlarını günümüze taşımışlardır (Batislam, 2009, s. 485).

Yer adlarının çoğu anlamları yönünden o zamanki kullanım biçimleriyle çağrışım ögesi olarak divan şiirinde türlü mazmun ve hayallere esin kaynağı olmuştur. Divan şairleri yer adlarını bir çağrışım ögesi olarak kullanırken eğer betimleme gibi bir amaçları yoksa o yerlere ilişkin özellikleri gerçekçi bir gözle değil, deyim yerindeyse izlenimci bir yaklaşımla betimleme yoluna gitmişlerdir. Divan şiirinde yer adları, doğrudan coğrafi işleviyle yani belli bir ülkeyi, şehri, bölgeyi belirtme, anlatma açısından kullanıldığı gibi teşbih, istiare, telmih, tenasüp, tezat, tevriye, cinas gibi anlatım yollarıyla bir mazmun çerçevesi içerisinde çok daha sıklıkla ele alınmıştır (Dilçin, 2009, s. 259).

Divan şairlerinin şiirlerinde çağrışım ögesi olarak yer verdikleri ülke ve millet adları arasında Leh ve Lehistan da vardır.

1. Divan Şairlerinin Gözünden Leh ve Lehistan

Millet adlarının sanatlı kullanımlarında uluslara atfedilen olumlu-olumsuz niteliklerin bazı tarihsel gerçekliklerden ileri geldiği görülmektedir. Söz gelimi Moğollar hakkındaki nitelemeler, yağmacı olmaları etrafında yoğunlaşmaktadır (Kavaklıyazı, 2016, s. 244). Leh isminin kullanımı da bozulan Osmanlı-Leh ilişkileri ve sonrasında yaşananlarla doğrudan ilişkilidir. Aynı durumun Polonya edebiyatında da gerçekleştiği tespit edilmiştir:

“Polonya edebiyatında Türkler üç grup olarak yansıtılır: Birincisi Tatarlar, ikinci Karaimler üçüncüsü Osmanlı ve Türkiye Türkleridir. Bu üç Türk grubunun XII. yüzyıldan günümüze, Polonyalılarla tarihi ve siyasi olaylar çerçevesinde ilişkileri Polonyalı bazı yazar ve şairlerin eserine konu olmuştur. Polonya edebiyatında Türkler, genelde yiğit, kahraman, cesur insanlar olarak değerlendirilmiştir. Bu olumlu bakış açısının yanında çok kısa bir dönem de olsa XVI. yüzyılda Anti-Türk hareketi gelişmiştir. Bu hareket sadece Polonya edebiyatında değil, Avrupa ülkelerinin çoğunda görülmüştür. Bu da gösteriyor ki, Polonya edebiyatında Türkler, tarihî ve siyasal olayların akışına göre yansıtılmıştır.” (Emiroğlu, 2008, s. 647).

Divan şairleri genel olarak, Lehistan’a yapılan seferleri gerçekleştiren yöneticileri övmek amacıyla yazdıkları manzumelerde, Leh terimini olumsuz çağrışımlarla birlikte anarak hem ülke hem de kavim adı olarak ele almışlardır. Bunun yanında Leh güzellerinden bahsetmekten de kendilerini alıkoymamışlardır.

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

Şair Nâbî, Kamanîçe kalesinin fethi için yazdığı, H.1083 tarihli tarih manzumesinde, Leh kelimesini Lehistan ülkesi (Polonya) manasında kullanmıştır:

Def’-i ‘adû-yı dîn için ‘azm eyleyüp Leh mülkine

Geldükde hâk-i düşmene cem’iyyet-i mezkûr ile (Bilkan, 1997, s. 201)

Nâbî, *Fetihname-i Kamanîçe* adlı eserinde padişahın övgüsünü yaptığı bölümde doğal olarak, o dönemde düşman konumunda olan Ruslarla birlikte Leh ve Leh kralından da olumsuz özellikleriyle söz etmiştir:

Fırka-i Rûs’a senün oynadığın şemşîri

İtmedi bir şeh-i düşmen şiken ü kîne güzâr

İyledi şa’sa’-i rûz-ı cihân-efrûzun

Leh kralının iki didesini tîre vü târ

Komadı vâhime-i leşker-i ‘âlem-gîrûn

Leh ü Rûs fırkasına kevnde bir câ-yı karâr (Yalçınkaya, 2012, s. 274)

Hayâlî ise, Osmanlı’nın iki şehzadesi Mehmed ve Selim’in sünnet törenini anlatırken Engürüs, Leh ve Çeh’in banlarının da törene davet edildiklerini ve gelip yüzlerini yere koyacaklarını söyler:

Yüzümüz üzre varalum dediler

Engürüs’ün Lehün Çehün Banı (Tarlan, 1945, s. 49)

(*Engürüs, Leh, Çeh banları (askeri yöneticileri/prensleri), “Yüzümüz üzre varalım” dediler*).

Mezâkî, Sultan Mehmed’in Kamanîçe fethi üzerine yazdığı kasidede Sultan Mehmet’in kötülüklerle dolu olan Leh ülkesine büyük bir korku ve velvele saldıgını ve lehlerin mamur yerleri viraneye döndüğünü söyler. Şiirin devamında ise Padişahı överken, padişah şöyle dursun onun kulları, yani himayesindeki aciz güçsüz zayıf kimseler bile leh ülkesini ayaklar altına alır, ne surları ne de kralları karşısında duramaz der. Leh kralının Sultan Mehmet’in kulları, yani himâyesindeki âciz, güçsüz, zayıf kimseler karşısında bile duramayacağını ifade eder:

Saldı sad velvele iklim-i Leh-i pür-tebehe

Oldı ma’mûresi hep sadme-hûr-ı vîrânı (Mermer, 1991, s. 193)

Kendi tursun Lehi pâ-mâl ider kulları var

Kim kıralı turamaz karşı degül hatmânı (Mermer, 1991, s. 196)

Sabit şu beytinde, “bucak bucak, konak konak” ikilemeleriyle Lehlilerin gruplar hâlinde bölük bölük nasıl kaçtığını hem anlam hem ses olarak bir tablo hâlinde anlatmaya çalışırken, Leh sözcüğünü de kavim manasında kullanmıştır:

Bucak bucak kaçurup ol la’îni kahren Leh

Yakup memâlikin itdi konak konak ber-bâd (Çeltik, 2013, s. 302)

Şeyhülislam Yahyâ da aşağıdaki beytinde Leh kelimesini Lehistan manasında kullanmıştır. Sözcük burada millet ya da kavim adı yerine ülke adı olarak kullanılmıştır:

Leh diyârında eyledi icrâ

Hükmini tîg gibi şâh-ı güzîn (Kavruk, 2001, s. 479)

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

Ganî-zâde Nâdirî, İskender Paşanın Lehistan seferini anlattığı mesnevîde, Kazak adlı Leh levendlerinin yaptıkları gemilerle haramilik (korsanlık) yaptıklarını, Leh kralının uyarılmasından sonra gereken yapılmayınca bunun üzerine sefere çıkıldığını ifade etmiştir. Nâdirî, Şeh-nâme’de padişahın sefere bizzat katılarak Leh şehirlerini yakmak ve bu seferin sevabından nasiplenmek istediğini belirtir:

*Ki çün eşkiyâ-yı Leh itdi zuhur
Memmâlik urup itdiler şerr u şûr
Kazak nâmıdur Leh levendânınun
Harâmi olan ehl-i tugyânınun
Bu hal-i kabihe bulunca şu’ûr
Kralı-ı Leh’e virdi gayetde zûr
Ne bilmiş Leh ü ya ‘aleyh ol Le’îm
O kendini bilmez ki ra’yı sakîm
Süvar oldı rahş-ı sabâ sür’ate
Revân oldı Leh mülkini gârete
Didi ra’yum oldur ki bizzat ben
Olam Leh bilâdına âteş-figen
Krala salup nâr-ı tîgumla tâb
İdem Leh diyarın harâb u yebâb
Çü mülk-i Lehe vardı şâh u sipâh
Nümâyân olup nice bâr-gâh
Tatar ile oldı akıncı revân
Leh iklimine gittiler hem-’inân (Külekcî, 1985, s. 359-409)*

Nev’î-zâde Atâyî de, kaleme aldığı tarihlerinde Lehistan seferinden dolayı Leh kavramını kullanan şairlerdendir. Şair, Paşa’nın Lehistan üzerine yürüme sebebini de şiirinde dile getirir ve “Lehliler kötü kalpli Boğdan ile bir olup iki baştan yürüdü; böylece fitne ve kavga denizi dalgalanıp savaş cehennemi alevlendi” der:

*Lehüñ siyeh-dili Bogdân ile olup yek-dil
Ol eşkiyâ iki başdan yürüdiler yek-ser (Karaköse, 2017)*

Şaire göre, Leh konsalarının başı mızrağa geçirilmiş, nice askerin başını toprağa yüz sürdürmüşlerdir:

*Dikildi nîzeye Leh konsalarinuñ başı
Niteki çûblara bûstânda kelle-i har (Karaköse, 2017)*

Nev’î-zâde Atâyî Dîvânı’nda Lehistan seferini söz konusu eden 2 kaside ve 3 tarih kit’asına rastlanılmıştır. Bu şiirlerde Lehistan, II. Osman’ın (1620-1621) bu ülkeye seferi sebebiyle dile getirilir. Şiirlerde İskender Paşa ve özellikle Padişah büyük bir zaferin kahramanları, mücahitler olarak övülür. Şair, II. Osman’ın hükümdarlığını, savaşçılığını, yiğitliğini, cesaretini, biniciliğini, cömertliğini özellikle de bu sefer konusundaki kararlılığını ve azmini dile getirirken ondan himmet beklediğini de açıkça ifade eder (Akpınar, 2015, s. 75).

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

Sarışınlığı kastederek “Bosnalıyım dese de onu kim görse gök gözünden Leh’e benzetir” şeklindeki açıklamasıyla Nazmî, Lehlilerin sarışın ve gök gözlü oluşlarını tasvir eder:

Bosnayam der saru olmagın o lâläñ gerçi kim

Kim görürse gök gözinden beñzedür anı Lehe (Üst, 2018, s. 3026)

Lehlilerin güzelliklerini mısralara döken bir başka şair de Vehbî’dir. O, nazlı nazlı dolaşan meyhaneci çırağını görünce boyuna posuna bakarak onu Leh endamlı olarak nitelendirir ve Lehlilere benzetir:

Leh kesimli görüp öpdüm anı ikrâmen leh

Geçdi biñ nâz ile bir mug-beçe biçli miçli (Yenikale, 2017, s. 534)

Antakyalı Münîf de divanındaki bir rubaide Lehli güzellerden bahseder. Şair Leh güzelini Hristiyan olmasından dolayı put gibi güzel diye niteler ve sinisini ikram olarak kendisine açtığını ifade eder:

Sırma saçlı o gümüş meçli büt-i Leh nâ-geh

Dile arz itdi açup sinenin ikrâmen leh (Küçük, 1999, s. 209)

Klasik Türk edebiyatı şiirlerinde Leh’in sıkça Çeh, Moskov/Rus, Nemçe (Alman) milletleri ile bir arada anıldığı görülmektedir. Bu durumun coğrafi ve tarihî yakınlıktan kaynaklandığı düşünülebilir (Ercan, 2015, s. 391).

Nazmî, klasik Türk şiirinde “sultan, efendi” olarak da nitelendirilen sevgiliye seslenerek “Sen beni öyle farz et ki kapıda bir Rus ya da Leh kölesiyim” ifadesiyle sevgilinin kapısında köle olduğunu tasvir etmekte ve kendini Rus ya da Leh asıllı bir köle olarak görmektedir:

Efendi şöyle farz eyle kapuñda

Bu Nazmî bende-i Rûs u ya Lehdür (Üst, 2012, s. 1020)

Güzel severler leh yâri degülseñ âh

Yine Nazmî nasîb olsa o demler (Üst, 2012, s. 1041)

Bu beyit, Rus ve Leh halkının Osmanlıda hizmetli ya da köle olduklarını ortaya koymasından dikkat çekmektedir. Benzer bir beyte Nevî’nin şiirinde rastlanılır. Kasidesinde, “Çin imparatorunun senin meclisinde dalkavuk olduğu bir yerde Leh prensi de senin köşkünde hizmetçi olmaya layıktır” diyerek padişahın övgüsünü yapmakta ve kölesi olarak da Leh prensini göstermektedir. Bu durum kasidelerini sundukları isimlerden himmet bekleyen şairlerin diğer imparatorları yerme çabasından öteye gitmez. Övgünün abartılması şairin beklentisine ulaşmasına belki de teminat olacaktır:

Revâdur meclisinde kâse-lîs olsa eğer Fagfûr

Binâ-yı kasruña lâyık ecîr olsa Leh’üñ banı (Ercan, 2015, s. 391-392).

Klasik şiir örneklerinde rastladığımız devlet veya din eksenli öteki vurgusunda Osmanlı toplumu içinde çok da yer almayan; genellikle bir savaş hâlinin aralıklı olarak sürdüğü Avrupa devletleri ve ulusları (kâfirler, Küffâr, Beç, Rus, Üngürüs, Frenk) vardır. Bu unsurlar gayri İslamidir ve gazâyâ açıktırlar. Bunlar istenmeyen, sevilmeyen bir dine mensuplukla ortak vasfa sahiptirler. Özellikle gazâ ve hamaset eksenli şiir türlerinde adları geçer. Örneğin Sûzî Çelebi’nin Mihailoğlu Ali Bey’in gazâlarını kaleme aldığı manzum Gazavatnâme’sinde sürekli savaşılan ve “kâfir”likleriyle ötekileştirilen milletler söz konusu edilerek Ali Bey’in kahramanlıkları övülür:

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

Yüzi suyn yire dökmişdi Rusun

Putını sımış idi Ungurusun

Şerâr-ı âteş-i kahrından Eflâk

Koyardı başına yel gibi toprak

Elinden pây-mâl itdi Leh ü Çeh

Gamından Rimün olmuşdi yiri çâh

Demâdem hançeri havfından Efrenç

Söğüd berki gibi ditrederdi bîrinç (Öztürk, 2014, s. 69)

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin üç kitada geniş topraklara sahip olması yanında dünyadaki diğer ülkelerle geliştirdiği ilişkileri sebebiyle şairler birçok ülke, kavim, millet, deniz, nehir, şehir, belde ve köy gibi coğrafi unsurlardan da söz ederler. Bu unsurlar genellikle, divanlarda özellikle tarih kıtalarında seferler, fetihler, tayinler dolayısıyla ismen zikredilirken, diğer nazım şekillerinde ise bu isimler yöresel veya meşhur özellikleriyle birlikte, mekân-insan bütünleşmesi bağlamında daha çok sevgili ve âşıkla münasebet içinde kullanılır. Coğrafyayı tarihî olaylar ve unsurlar içinde tarihî göndermelerle işleyen şair, bazen gerçek bazen de dekoratif bir coğrafyaya yer verir. Böylece coğrafya şairin tevriye, cinas, iham, teşhis, teşbih gibi farklı edebi sanatlarına kaynaklık eden bir çağrışım ögesi olarak şiirdeki yerini alır.

Söz konusu coğrafi unsurlardan biri de, tarihte Polonya ülkesi ve Polonya halkı için kullanılan Leh kavramıdır. Divan şiirinde, Leh ismi, hem millet hem de belli bir coğrafyayı çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. Millet ismi kastedildiğinde Leh, ülke adı kastedildiğinde ise Leh memleketi, Leh diyarı, Leh mülkü gibi tamlamalar kullanılmıştır. Dolayısıyla Leh deyince hem Polonya halkı hem de Polonya ülkesi anlaşılmaktadır.

Divan şairleri, Leh kavramını daha çok Lehistan seferi dolayısıyla şiirlerinde işlemişlerdir. Divan şairleri genel olarak, Lehistan'a yapılan seferleri gerçekleştiren yöneticileri övmek amacıyla yazdıkları manzumelerde, Leh terimini olumsuz çağrışımlarla birlikte anarak hem ülke hem de kavim adı olarak ele almışlardır. Bunun yanında şairler, Leh güzellerinden bahsetmekten de kendilerini alıkoyamazlar.

Sonuç olarak, Divan şairleri Leh kavramını, seferler dolayısıyla yöneticileri övmek istediğinde olumsuz, sevgiliyi tasvir konusunda ise güzel sıfatı gibi olumlu çağrışımlarla işlemektedirler denilebilir.

Kaynaklar

Akpınar, Ş 2015, 'Nev'î-Zâde Atâyî Dîvânı'nda Lehistan Seferinin İzleri', Remarks on Turkish Studies / Türklük Mülhazaları, (Editörler: Marzena Godzińska vd.), Warsaw, 2015, 61-76.

Aktaş, H 2012, 'Disiplinlerarası İlişkiler Bağlamında Şiir ve Coğrafya', Studies of the Ottoman Domain, Cilt: 2, Sayı: 3, Ağustos 2012.

Batıslam, HD 2009, 'Şehir Şiirleri ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın Edirne Gazelleri', A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 39, Erzurum, 2009, 483-498.

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

- Batıslam, HD 2011, ‘Divan Şairinin Benzetme Dünyasında Mısır ve Nil’, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1 Winter 2011, 203-210.
- Bilkan, A. F. (1997). *Nâbî Dîvânı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çeltik, H. (2013). *Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Dilçin, C 2011, ‘Divan Şiirinde Çağırışım Ögesi Olarak Yer Adları’, *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 248-284.
- Emiroğlu, Ö 2008, ‘Polonya Edebiyatında Türkler’, 38. *ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) 10-15 Eylül 2007 – Ankara / Türkiye: Bildiriler: Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, II. Cilt/Volume II, 2008, 647-657.
- Ercan, AN 2015, ‘Klasik Türk Şiirinde ‘Leh’’, *Remarks on Turkish Studies / Türklük Mülhazaları*, (Editörler: Marzena Godzińska vd.), Warsaw, 2015, 384-394.
- Kaplan, H 2016, ‘Mahallî Şairin Mahallî Coğrafyası: Kütahyalı Rahîmi’nin Şiirlerinde Yer Adları’, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 17, İstanbul 2016, 121-172.
- Karaköse, S 2017, *Nev’î-Zâde Atâyî Dîvânı*, Erişim Tarihi 27 Temmuz 2019, <<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55734,nevi-zade-atayi-divanipdf.pdf?0>>.
- Kavaklıyazı, A 2016, ‘Divan Şiirinde Mazmun olarak Millet Adları’, *The 1st International Conference on Studies in Turkology (ICOSTURK’2016)*, October, 14 – 16, 2016, Barcelona-SPAIN, 233-247.
- Kavruk, H. (2001). *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı (Tenkitli Metin)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kefeli, E 2009, ‘Coğrafya Merkezli Okuma’, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4 /1-I Winter 2009, 423-433.
- Küçük, S. (1999). *Antakyalı Münîf Dîvânı (Tenkitli Basım)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Külekçi, N. (1985). *Ganî-zâde Nâdirî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânı ve Şeh-nâmesinin Tenkidli Metni*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye.
- Mermer, A. (1991). *Mezâkî: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Öztürk, M 2014, ‘Divan Şairinin Nimet ve İktidar Ekseninde Ulusları Ötekileştirmesi’, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 51, ERZURUM 2014, 63-88.
- Tarlan, A. N. (1945). *Hayalî Bey Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Turan, S 2009, ‘Necâtî Beğ’in Şiirlerinde Yer Adları’, *Süleyman Demirel Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 20, Aralık 2009, 135-154.
- Üst, S 2012, *Edirneli Nazmî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Erişim Tarihi 27 Temmuz 2019, <<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78367/edirneli-nazmi-divani.html>>.
- Yalçınkaya, Ş. (2012). *Nâbî'nin Nâsiriği ve Kamanîçe Fetih-nâmesi*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.
- Yenikale, A 2017, *Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*, Erişim Tarihi 27 Temmuz 2019, <<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56212,sunbulzade-vehbi-divanipdf.pdf?0>>.

Özel Sayı “Polonya ve Türk Dünyası”, Kasım 2019

Yeniterzi, E 2010, ‘Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri’, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of International Social Research, Klâsik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı - Prof. Dr. Turgut KARABEY Armağanı-*, Volume: 3 Issue: 15, 2010, 301-334.